

Богатство Николе Спасића било веће од Нобеловог

Огромну зараду стекао је на шивењу опанака и гуњева, и Србији је оставио тадашњих педесет милиона долара

Капетан Мишино здање

Никола Спасић је био опанчар голубијег срца, човек који је имао и образ и част, скроман, вредан, упоран, један од највећих добротвора српског народа. Верник и патриота.

Све што је створио, вратио је свом отечеству.

У плејади највећих српских добротвора њему припада почасно место. Видљиво је то и из књиге о њему, али и о другим великим добротворима, у интригантној и ексклузивној едицији, аутора Миломира Краговића, публицисте и истакнутог књижевника из Београда.

Људи с визијом

– Кад сам, пре неколико година, кренуо да истражујем ко су највећи наши добротвори, нисам очекивао да је толико мало докумената и премало књига о људима који су све што су стекли, несебично даровали свом народу – присећа се, у разговору за „Магазин“, аутор едиције. – Први пут се, тек сада, објављују засебне књиге, комплетне биографије о Николи Спасићу, Луки Баловићу Требињцу, Сави Поповићу Текелији, Сими Андрејевићу Игуманову, Илији Милосављевићу Коларцу и другима, што најбоље потврђује колики је наш грех. Срећом, њихова дела надилазе векове.

Прво коло едиције посвећено је, осим Спасићу и Сими Андрејевићу, и Миши Анастасије-

ЗАЉУБЉЕН У ПРИЗРЕН

Да није било Симе Андрејевића Игуманова ко зна да ли би се 1872. године изградила Богословија у Призрену. И чувена, монументална палата на Теразијама је његова имовина. Изграђена после његове смрти, 1937. године. Једно време је пословао у Цариграду. Тих, проциљив, скроман, интелегентан, несебичан, далековид, заљубљеник у Призрен, године 1880. сачинио је тестамент који и данас може да буде образац за вечно трајање.

Приликом једне посете Призрену, поздрављен од многобројних мештана, интересовао се шта има ново у чаршији: „Немој да ми улепшавате, казујте само истину. Хоћу да помогнем, сад сам богат, али да видим шта је најпрече. Хоћу да чиним добра дела”.

Кад је изгубио свог јединог сина Манојла, посинио је сву децу Старе Србије. Омаленог лица, црвен као ружица, белих бркова и косе, остаће упамћен као јединствен човек и велики добротвор.

вићу и Михајлу Пупину. Четири нове књиге, с до сада непознатим подацима, судбинама, аутентичним документима, занимљивим препискама појавиће се овог пролећа.

– Приликом писања, држао сам се чињеница из живота и рада ових наших сународника, настојећи да то не буде свопаран, фактографски збир, већ занимљива, романирана прича о њима – објашњава Краговић. – Живели су у турбулентном 18. и почетком 19. века. Имали су визију и били веома наклоњени отаџбини.

Своје богатство нису расипали, већ су градили, издашно финансијски помагали и на крају све то оставили свом народу. Тако се, рецимо, мало зна да је Никола Спасић, који је огромно богатство стекао на шивењу опанака и гуњева, својој земљи оставио тадашњих 50 милиона долара. Више него и сам Нобел, чија се награда и данас додељује. Комунистичка власт је 1958. отела сву Спасићеву заоставштину. Имао је неколико ексклузивних зграда у Кнез Михаиловој улици и више од 100 станова у центру Београда. Законом о национализацији поништен је Спасићев тестамент, као и осталих добротвора, док су истовремено нестали милиони динара с рачуна тадашњег Привредног друштва. Срећом, обнавља се рад његове задужбине и враћа отета имовина.

Миша Анастасијевић је успео да се обогати тргујући сољу, из кнежевине Влашке и

Биста Николе Спасића

Миломир Краговић

Задужбина Николе Спасића

Фото А. Васиљевић

кнежевине Молдавије, данашње Румуније. У власништву чувеног капетана Мише било је 200 кућа и око 10.000 хектара земљишта, 74 лађе за превоз робе, око 18 милиона дуката у готовини, 37 камараша – пристаништа на Дунаву.

Вредност ове трговачке империје премањивала је две милијарде тадашњих динара. Половина европских држава имала је мањи годишњи буџет од његовог богатства! Министру просвете и црквених послова Кости Дукићу он је 1863. упутио завештајно писмо у којем је назначио да, за потребе просвете, поклања своју велелепну палату на данашњем Студентском тргу, чија је изградња коштала стотине хиљаде дуката.

Миши је посао ишао веома добро. Умео је с робом, али и с људима. Остало је записано да је неуморно обилазио српска села, откупљивао стоку и продавао је трговцима који су је, дунавским лађама, пребацивали у Аустрију.

– Парице падају као летња киша – умео би да увече понавља, пребројавајући дневни пазар.

Кад је сазнао да су у Аустрији веома тражени јеленски рогови, бадио се и на ту врсту бизниса. Само у једној години је од тог посла зарадио 40.000 гроша. Веома брзо је постао један од најбогатијих људи у Србији. А, тек Михајло Пупин, видовити пастир из Идвора. О њему се, мање-више, све зна, па ипак...

– Кад се домогао Америке, све време је сањао своје родно место, свој Банат, понављајући поруке мајке Олимпијаде – пише Краговић у својој књизи о Пупину. – На врхунцу славе, као изумитељ епохалних патената и добитник највећих научних признања, остао је родољуб и добротвор, верни хришћанин, скроман, увек спреман да помогне својој земљи.

Пупинов фонд

После 11 година проведених у Америци, отиснуо се ка Европи, овога пута као професор. Стицајем околности, јер је за то сазнао на панчевачком пристаништу, присуствовао је у Сремским Карловцима преносу моштију Бранка Радичевића из Беча на Стражилово. Повратак у завичај прилично га је разнежио. Радовао се сусретима са старим другарима, одлазио на породична весеља, присуствовао свадбама и крштењима, јео штрудлу с маком за којом је жудео у Америци. С мајком је шетао шоровима Идвора и банатском равницом, ишао оцу на гроб, у цркву. У отаџбини је основао фонд који је, у почетку, располагао с више од седам милиона динара.

Мирослав Стефановић

Фотографије из архиве аутора едиције

РАСКОШНИ ПРИЈЕМИ МИШЕ АНАСТАСИЈЕВИЋА

Кад је одлучио да живи у Клежњу, у Влашкој, Миша Анастасијевић је себи саградио дворца, а на спахилуку је имао фабрику шпиритуса и величанствену цркву за чију изградњу је потрошено 120.000 дуката! Водио је раскошан живот, позивајући у госте и румунског краља Карола, који је код њега долазио да би ловио и уживао. Били су то приједи за памћење, јер је само на част Миша трошио и по 2.000 дуката. Пријем је трајао више дана, организовани су балови, позоришне представе и друге забаве, биле су ту и најлепше жене Румуније. Гости су уживали у специјално направљеним шаторима-павиљонима. У Клежњу је дочекивао иностране принчеве, румунске великаше и своје пријатеље. Забаве су га често коштале и 100.000 форинти.